

Վ Ի Պ Ա Կ Ա Ն Գ Ե Ղ Ե Ց Ի Կ Ը

Մ Ե Ր Մ Է Ջ

Գրական գեղեցիկը մեր մէջ կը մշակուէր քնարով և վիպասանու-
թեամբ՝ զանազան շրջաններու մէջ, այդ երկու ճիւղերն յատուկ ձրգ-
տումներ ունեցած են։ Բաֆֆին կը սկսէր ուղղակի ժողովուրդին անմի-
ջական պահանջներուն ձայնը լսել, և ըստ այնմ կը հրատարակէր իր
վէպերն. ամենէն առաջ, ժամանակակից ժողովրդական հոգեբանութիւնը
նկատի առած էր. Գամառ Գաթիպա ուղղակի Բաֆֆին կը զրէր այս
տողերը.

«Ձեր արձակը իւր սեռումը թէ ներքին և թէ արտաքին հիւստիւն,
թէ ասացուածքի կերպով և թէ առարկայի ժամանակակցութեամբ, միով
բանիւ ամէն կողմանէ նոր երեոյթ է մեր նորածին զրականութեան
մէջ։ — Ոչ ոքի անձնասիրութեան չը խոցելով, ոչ ոքի դափնիից մի
տերևն չը խլելով, ոչ ոքի արժանաւորութիւնէն մի կաթիլ չպակա-
սացնելով, ես կը յայտնեմ Ձեզ, որ ոչ Արովեան, ոչ Նազարեան և
ոչ Թադիադեան, ոչ ոք, ոչ ոք Ձեր նախորդ արուեստակիցներից ու-
նեցած չէ՝ այն զրական նշանակութիւնը և ազդեցութիւնը, և թէ էլ
պէտք է ասել հանճարեղ գրուածքը միշտ ժամանակակից ինթերես ունի,
որ դուք պիտի ունենաք, եթէ միայն չը շեղուէր Ձեր բռնած ճանա-
պարհէն, իսկ այդ ճանապարհը ամէնից ճիշտն է։ Դուք անզգալա-
պէս կը զարթացնէր ազգի մէջ այն թմրած զգացմունքը, որ Ձեր նա-
խորդները ի զուր աշխատում էին զարթացնել թմրուկներով, փողերով,
և հազար ու մէկ լաց ու շիվաններով և... չը զարթացրին, չը չա-
փելով իրենց ոյժի և քանքարի աստիճանը»։

Որով է Գամառ Գաթիպայի խօսքը. կ'ուզէ իմացնել որ Բաֆֆին
տրուելու է առաջնութեան պատիւը, որով անի կրցաւ ազգային հայ
հոգին արթնցնել և ցոյց տալ ժողովուրդին հոգեբանութիւնը, անի ըն-
կերական կեանքին մէջ մտաւ, ու պատրաստեց վիպասանութիւնները.
Գամառ Գաթիպա իր այդ նամակին մէջ կ'ըսէ նոյնպէս թէ. «Դուք
այն Մեսսիա—բանաստեղծներէն էք, որին մենք ցարդ պտրում էինք և
չէինք գտնում»։...

Ո՛րքան ճիշտ է այս բացատրութիւնը, վէճի կարօտ չէ. Բաֆֆիի
գործը յայտնի է. այդ սիրուած վիպասանը՝ Զօլայի և Պալլագի աս-
տիճան չէ կրցած ուսումնասիրել ժողովուրդի ապրած կեանքը. անտա-
րակոյս ուռտահայ ու պարսկահայ հասարակութիւնը մօտէն կը ճանչնար
և կրնար անոնց ընկերական կեանքը նկարագրել ընդարձակ ըմբռնու-
մով, բայց աւելի մեծ նպատակի մը կը ծառայէր անի. իր անմիջական

նպատակն էր յեղափոխական հայութիւն մը պատրաստել: Ընկերական կեանքի նկարագրութիւնն ալ կատարած էր, բայց ո՛չ ձեռնհաս վարպետի խանդով:

Այդ պահանջուած գործը կը ստանձնէր Պ. Շիրվանզադէն, որ իր ամէն վէպերուն և թատերադրութեանց մէջ՝ նկատի կ'առնէր ժողովուրդին ապրած կեանքին հոգեբանութիւնը նկարագրելու:

Տեսնուած էր պէտքը ընկերական կեանքի նկարագրութեան, զի վէպին ամենէն մեծ նպատակն է եղած կրթել ժամանակուան մարդկու-թիւնը զաղափարական վեհ ձգտումներով:

Վիպասանը կը պատմէ ապրուած կեանքի գործերն, վերլուծելով զանոնք և ծանօթացնելով միջավայրի հանգամանքները: Ըստ իրական նիւթին, վէպը կ'ըլլայ ընկերական, հոգեբանական, ողբերգական: Մեր մէջ վիպասանութեան այս երեք տեսակներն շատ քիչ մշակուած են. մենք նախ կարեւորութիւն ենք տուած ողբանդկ վիպասանութեան, իկարագրական վէպը սիրած ենք, սակայն շատ քիչ յաջողած:

Վէպին մէջ կը խտանան ինչ որ էական են՝ բանաստեղծութիւն, պատմութիւն, արկած, հոգեբանութիւն և իրական կենցաղ: Վէպը կ'ուսուցնասիրէ մարդկութեան զաղափարները և զգացումները: Պատմութիւնը եղելութիւնը կը ցուցադրէ, վէպը եղելութեան վրայ խորհրդածելու դիրքին միջոցը ցոյց կու տայ: Մեր պատմիչներն՝ Ղազար ֓արպպեցի և ֓աւաստոս Բուզանդ՝ նախարարաց պատմութիւնը գրած են, առանց հայ բարբերու վերլուծումը կատարելու: այդ գործը իրականա-ցած կը տեսնուի Բափֆիին « Սամուէլ » պատմական վիպասանութեան մէջ: Լաւ ըսուած է, թէ յաջող վէպ մը պատմութիւնէն աւելի ճշմարտապատում է:

Գնահատուած արժանաւոր վէպն, կատարեալ լուսանկարն է մարդու հոգեբանութեան. նման վէպ մը կ'ուսուցնասիրէ մարդու ամբողջ կեանքին շրջանները, ընդհանուր ամէն կէտերը կը շօշափէ և կը վերլուծէ, և գլխաւոր եզրակացութեան մը կը հասնի:

Վիպասանը կը նկարագրէ մարդուն անհատականութեան պատկերը:

Վիպասանը կերպով մը նկարիչն է մարդկային հոգեկան յատկու-թեանց. վիպասանը մարդուն մէջ կը դիտէ անհատական կիրքերուն արդիւնքն:

Կիրքերուն ուժգնութեան համաձայն, անհատին վրայ կը յայտնուի տիրապետող բնաւորութիւն մը:

Կորովի անձնաւորութիւնները իրենց գործերովը յատուկ ուշադրու-թեան արժանի կ'ըլլան: Ներսէս Պարթև հայրապետ ամբողջովին կորովի գործունէութիւն մըն է եղած, Սիւրբար Սարայ Սերաստացի յաւատե կաղափարական լոյսին ձգտող մը, խոչընդոտներուն դէմ մաքառելով: Վիպագրողը ցոյց կու տայ թէ դիւցազ մը իր կեանքին ո՛ր մասին մէջ անհատական յատկութիւններով կ'անմահանայ: Անձնաւորութեան մէջ միակ յատկութիւն մը նկատելու չենք, այլ դիտելու ենք, թէ ինչ յատկութիւն ուժգնօրէն տիրած է անհատին վրայ: Հոգեկան ամէն ու-ժերը տիրապետող յատկութեան մէջ կը խտանան:

Գործունէութիւնն է որ կը յայտնէ անհատին բնաւորութիւնը. բարեկամին հետ խօսակցելով, ո՛չ զայն կրնանք ճանչնալ և ոչ ալ մենք ինքզինքնիս անոր ճանչցուցած կ'ըլլանք, այլ գործի ատեն աւմենայն ինչ յայտնի կ'ըլլայ: Որով վիպասանութեան մէջ կը դիտենք անհատին գործունէութիւնը որ պատկերն է անոր հոգեբանութեան: Դիւցագին արտայայտած անձնական գործունէութիւնն՝ միշտ նկատի առնելու ենք, արկած կամ պատահար նշանակութիւն չունին: Վիպասանը դիւցագին անհատական յայտնի գործերն ուսումնասիրելով կը շարադրէ իր վէպը:

Վէպին արժանիքը դիտելու ենք ընթերցումէն առաջ եկած հոգեբանական, ընկերական և բարոյական արգասիքներուն մէջ: Բայց երբեմն վէպը ինքնին զմայելի գործ մ'ըլլալով հանդերձ, կը գտնուին անոր արժանիքը չհասկցողներ. այդ զարմանալի չէ: Մանրէաբանին համար երկու կաթիլ ջուրին մէջ կրնայ գտնուիլ հատոր մը գրելու աստիճան գիտական նիւթ, ինչ որ սոսկական անձն չի կրնար գտնել. այսպէս ալ ո՛ր և է վէպին արժանիքն ըմբռնելու ու դատելու համար, պէտք է գրական պաշար և վերլուծող խորաթափանց միտք ու կատալեալ ձեռնհասութիւն:

Կեանքն ինքնին ողբերգական պատահարներով հիւսուած է. վիպասանը կը գտնէ հետաքրքրական պատահար մը, և զայն կը վերլուծէ բանաստեղծական գրաւիչ արուեստով մը, և ընթերցողը անկէ կը քաղէ կեանքի գիտակցութեան համար փորձառական խրատներ. ողջամիտ ընթերցողը ո՛ր և է վէպէ կարող է օգտուիլ:

Այսօր ամէնուն ձեռքն վիպասանական զրբեր կը տեսնուին, և ամենէն աւելի ժամանակակից Հանրածանօթ հեղինակներու գործերն նախամեծար են համարուած. կարելի չէ հակառակիլ վիպական ընթերցումին գտած մեծ ընդունելութեան դէմ, միայն թէ խոհականութեամբ ընտրութիւն ընելու է, միշտ օգտակարը և արժանաւորը գերազանց համարելով:

Արկածներով լեցուն է ապրուած. կեանքը, անոնց նկարագրութիւնը հետաքրքրական, յուզիչ և ողբերգական է, այդ չի բաւեր. վիպասանը կը պատմէ զանոնք այնպիսի ոճով մը, որ անոնք կ'ազդեն ընթերցողին վրայ և խորապէս կը ցնցեն ընթերցողը, և անոնք ցոյց կու տան այն ուղին՝ ուսկից անցած է մարդը և ուսկից պիտի անցնի նաև ընթերցողը. բայց մարդ գիտէ թէ ինչ արկածներ կան որ կրնան նաև իր առջև ցցուիլ:

Մեր ազգային նոր սերունդը՝ ապահով եմ որ կարգացած է Լօթիի Բէշեօր Տ'իլգանտը. անտարակոյս յուզուած են ընթերցողներէն շատ մը երիտասարդ հոգիներ. արդի ֆրանսական գրականութեան մէջ՝ ողբերգական ամենէն գեղեցիկ նիւթերէն մէկն ընդունուած է այդ վէպին տուամը: Լօթի իր վէպին պարզութեան մէջ՝ կը գրաւէ ամենուն ուշադրութիւնը: Կը հասնին ամէն մէկ ձկնորս ընտանիքի երիտասարդ փեսայները. նորահարս կոն, ի զուր կը սպասէ իր ամուսնին վերադարձին: Ընթերցողը այստեղ կը տեսնէ յուզիչ հոգեբանութեան խտացումը, պահ մը կ'երևակայէ վէպին մէջ շար ի շար ողբերգական անցքերը, ու անա այն պահուն որ կոն կը կարծուէր թէ գտած ըլլայ ծիծաղկոտ

կեանքի դուռը, ընդհակառակն կեանքի ծառը ստակալիօրէն կը ցնցուի և ամէն յոյս ծովամոյն կ'ըլլայ իր նորփեսայ ամուսնոյն հետ:

Թողունք աղքատ ձկնորսին կեանքը, աղքատութիւնը միշտ թախիժ է և չարչարանք, զրկանք և ողբերգութիւն: Կարողանք Շիրվանզադէի իրգիւն թատերազրուութիւնը, առաջին պահուն պիտի շլանանք հարուստ Միհրանին պերճ կենցաղովը, աղքատ Եւգինէն իր բարի ամուսինին դրախտաբոյր պալատին մէջ ապերջանիկ է սակայն, թէն այլ և կին գիրար անկեղծօրէն կը սիրեն: Ու ընթերցողը հաւասարապէս կը խզնայ այդ երկու դժբաղդներուն վրայ. դրամին, ոսկիին հօգը ուժը՝ կարող չըլլար փրկելու անոնց հոգեկան հիւանդութիւնը: Շիրվանզադէ կեանքի երջանկութիւնները իր այդ թատերազրուութեան մէջ փոխած է սրտաւճիւրով թշուառութեան: Կը սիրուի Շիրվանզադէի այդ զրութիւնը, զի կը ցած է յուզիչ ընել զայն:

Անցնինք ուրիշ վէպի մը, ուր դիւցազները երկու են, ուր մենազրութիւնները երկու, ուր կայ նաև մարդկային կոյր կրքերու նկարագրութիւնը՝ բայց տարբեր պայմաններու մէջ: Մէրիմէի Գարսիէին վրայ է խօսքս:

Ահա վէպ մը որ հակառակ նիւթին անգութ արկածներուն, հակառակ թեթև հոգեբանութեան, ունի բնական զրաւիչ գեղեցիկ յատկութիւններ: Իբրև զրական գործ, արժանացած է գնահատումի: մէկ թափով կարդացուած վէպերէն է, թափառակեան բոշայներու կեանքէն նկարագրուած զուլիս գործոց մը: Երկու դիւցազներն իրենց բնորոշ ձգտումներով՝ ցոյց կու տան կորովի հաստատակամութիւն, մին խուրամանկ, միւսը անվեհեր հետապնդող իր փափաքներուն, զոր կ'ուզէ կատարուած տեսնել: Դիւցազը նոյն կ'երևի անփորձ միամիտ մը, որ սակայն ցոյց կու տայ ըլլալ քաջախիզախ, նախանձոտ, աներկիւղ, վրէժխնդիր անձնաւորութիւն մը: Իսկ դիւցազունէին՝ թափառական կեանքին մէջ ազատ, կը ծրագրի տկարներու բարեմտութեան վրայ և կը շահատակէ իր վնասի մոգական դիւթանքներով: Դիւցազը ծնած է Էլիծոնտո, Սպանիացի մըն է, քրիստոնեայ, ծանօթ Տօն Ժօզէ Լիծաթապէնկոտ անունով, գանի ուզած են քահանայ ընել, բայց կոչուած է ունեցած, աւելի խաղալու սէր է ցոյց տուած, գնդակախաղը իրեն կործանումի պատճառ է եղած: Կուրի մը մէջ կը ստիպուի թողնել հայրենիքը, և կը զինուորագրուի տրակոնեան վաշտին՝ Ալմանցայի մէջ: Տօն Ժօզէ՝ սնափառ մըն է, կը պատմէ իր քաջագործութիւնները, ան կ'ըլլայ պահապան զինուորը Սիվիլիայի ծխախոտի գործատան մէջ, ուր չորս հարիւր կին կ'աշխատին, կը պատրաստեն ծխախոտ, այդ աշխատատեղերուն մէջ կը գտնուի Գարմէն, որ Տօն Ժօզէէն կը խնդրէ շղթայիկ մը: Կ'առ առաջին անգամ ատոնց իրարու հետ կը խօսին: Գարմէն բոլորովին համարձակ, իսկ Տօն Ժօզէն ամնչկոտ: «Ես զգացի որ կը կարմրնայի, բայց չկրցայ բան մը պատասխանել»:

Գարմէն շփացած մը, բազմութեան դիմաց այդ զինուորին հետ կ'ուզէ մտերմանալ: «Եւ առնելով կակիթրակ ծաղիկը զոր բերնին մէջ բռնած էր, զայն ինձի նետեց»: այսպէս կը նկարագրէ Տօն Ժօզէն: Եւ արդէն այս պահուն այդ երկուքը գիրար կը սկսին սիրել: Գործատան մէջ աղմկալից կուր մը կը ծագի, Գարմէն կը հռչակուի ոճրագործ,

զանի զինուորներուն կը յանձնեն. այդ զինուորները բանտարկելու կը տանին զանի, բայց Գարմէն հնարամիտ քաջութեամբ՝ անոնց ձեռքէն խոյս կու տայ, նկատել տանելու է, որ պահապան զինուորներուն զըլ-մաուրն է Տօն ժողէն... որ ճանապարհին արդէն դիւթուած էր Գարմէնի մոգիչ խօսքերովը. «Խմ սպաս, ո՛ր զիս կը տանիս»։ «Դէպ ի բանտ, խեղճ աղջիկ, անոր պատասխանեցի այնքան փափուկ շնորհով, ինչպէս որ հարկաւոր է որ խօսի բարի զինուոր մը բանտարկեալի՝ նա մանաւանդ կնկան մը հետ»։ «Վայ զխուս, արդեօք ինծի ի՛նչ պիտի պատահի. վրաս զթա՛ն, տէր սպայ, Գուն շատ երիտասարդ ես, և շատ շնորհալի...»։ Եւ սակայն Գարմէն նպատակին կը հասնի, Տօն ժողէ յանցաւոր կը համարուի, զի զատապարտեալը թողուցեր էր որ խոյս տար, և արժանի կ'ըլլայ բանտի, կը զրկուի զինուորական սպայի աստիճանէն, բայց վերջապէս Գարմէնի մոգիչ հնարքներովը՝ քիչ ատենէն անոր ծուղակը կ'իյնայ, այլևս Տօն ժողէն կը սկսի ոճրագործութիւնները. և Գարմէն վարպետ միջոցներով զանի կ'ազատէ և միասին կ'ապրին։ Զիրար գտած են, և քիչ շատ իրարու կը յարմարին, այլ ևս Տօն ժողէ կատարեալ ոճրագործ մըն է, աւազակաց խումբին մէջ մարտասպան դիցազմ մըն է. և զիտակցութեամբ կը կենակցի Գարմէնին հետ, թէև «Անի կը ստէր, պարոն, անի միշտ ստեց, Զեմ գիտեր որ այդ աղջիկը իր ամբողջ կեանքին մէջ երբէք ճշմարիտը ըսած է. բայց երբ անի կը խօսէր, ես կը կարծէի թէ անի ինծմէ շատ աւելի ուժով էր»։ Այդ ստախօսին հետ կ'ապրէր, զի զանի անկեղծօրէն սիրած էր. փոխադարձ էր սէրը, բոշա Գարմէնը ըստ իր թափառաշրջիկ ցեղին սովորութեան՝ ունեցած է բազմաթիւ սիրահարներ, և իր այդ սիրային ազատութիւնը չկորսնցնելու համար՝ միակ ամուսին մը չէր ուզեր ճանչնալ, սակայն Տօն ժողէն կը հակառակէր Գարմէնի այդ գաղափարին, ու ահա նախանձի խնդիրը կը ծագի, կը մեծնայ, կը բռնկի, ու Տօն ժողէն իր նախանձորդները կը սպաննէ, և երբ տակաւին անսաստ կը մնայ Գարմէն՝ զանի ալ կը սպաննէ։

— «Վերջին անգամ, գոչեցի, կ'ուզե՛ս հետս ապրիլ։

— Այլ, ոչ, ո՛չ ըսաւ անի ոտքը գետին զարնելով. Եւ մատնէն հանելով այն մատանին, զոր ես անոր նուիրած էի, զայն մացառին մէջ նետեց։

Զանի երկու անգամ վիրաւորեցի... Երկրորդ հարուածը զայն տապալեց, առանց ձայն մը լսուելու. կարծես միշտ կը տեսնեմ անոր մեծ սև աչիւր վրաս սեւեռեալ. յետոյ մարեցան անոնք և գոցուեցան»։

Մէրմէի այդ վէպը յատուկ ուշադրութիւննիս կը գրաւէ. վիպասանը ունի ուրիշ կարգ մը հեղինակութիւններ, սակայն ամենէն աւելի ասի հոգեբանական տեսակէտով հետաքրքրական կը գտնենք, զի անոր մէջ խտացած է ընկերական կեանքի նշանակութիւնը։ Այսպէս է նաև ամէն արուեստի գործերու մէջ. նկարիչ, երգագիր, արձանագործ կ'ունենան բազմաթիւ երկեր, բայց անոնք միայն ուշագրաւ կ'ըլլան, որոնք որ գերազանցօրէն կ'ազդեն յուզում, համակրանք կամ սոսկում։ Միքէլ Անճէլոյի կարգ մը արձաններուն մէջ՝ յատուկ տպաւորութիւն մը կը թողու իր Մովսէսը, կարեկցական սոսկումով հիանալի կը գտնենք Քրիստոսէ հարիւր տարի առաջ շինուած Լաօգոնի անդրին, որ կը

պահուի վատիկանի թանգարանին մէջ: Ու մենք ի՞նչ ունինք գեղա-
րուեստի գործերէն, որ կարենայ ապրիլ միջազգային դուռնի գործոց ան-
մահներուն շարքին մէջ: Ոչինչ... Այլազգային նկարիչն գիտենք որքան
հոշակ ունի մեր մէջ, սակայն արուեստի ո՛չ մէկ զրական գրքի մէջ
կը գտնենք անոր յիշատակութիւնը:

Aimera la sagesse, et ne sera point sage... Անորէ Շէնիէ
անշուշտ մեզի համար մարգարէացած չէ իւր այս յոռետես միտքը: Մեր
ցեղը դեռ նոր սկսաւ կարեւորութիւն տալ գեղարուեստի:

(Շարայարեղի)

Հ. Ս. ԵՐԵՄԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԶՍԻՎԱՅՈՒՄԸ¹

Առաքելոց Ներքողը եւ Առաքելոց շարա-
կանները

Ս. Գ. Նարեկացի եւ Ս. Ն. Շնորհալի

Մեր մատենագրութեան մէջ անձինքներ
կան որոնց վրայ որքան որ ուզուի կա-
րելի է գրել. Նարեկացիի եւ Շնորհալիի
այդ թիւէն են:

Ապրած տարբեր դարերու եւ տարբեր
միջավայրերու մէջ, զիրենց զուգակշռողն՝
հայրենասիրի մարուր հոգին է, ազգային
ճշմարիտ պնականի տիպարն:

Երկուքն ալ անխտիր՝ եթէ ոչ սրբուած
յորովայնէ այլ ընտրուած՝ մայր աշխար-
հին տազնապներուն մէջ ծնան. առաջին
հայեացքով, իրենց շուրջ տեսան պատե-
րազմի աւերները եւ կոտորածները. զար-
հուրած մարդկութեան չարութիւններէն՝
անապատները ապաւինեցան այդ շուշա-
նափայլ մարուր հոգիները, եւ հոն իրենց
սիրտը բուրվառ յորինելով, հայրենասի-
րութեան կրակով, խնկեցին ազգային մեծ
սուրբին, Ս. Կոյս Աստուածածնայ առջեւ,
իրենց բովանդակ իղձերը եւ ցաւերը, զգու-

շանալով չի վիրաւորել անոր մայրական
սիրտը՝ բողբոջի կամ դատապարտութեան
աղաղակով մը. ընդհակառակն թշուառ
մարդկութեան բոլոր մեղաց ծանրութիւնը
հառաչելով եւ արտասուելով առին իրենց
անմեղ ուսերուն վրայ եւ աստուածային
ողորմութիւնը խնդրեցին:

Թշնամի աղմուկի համբաւը իրենց եւ
տեէն վազեց. երախտագէտ ժողովուրդը
այս կամաւոր մարտիրոսներուն մէջ իւր
հանդերձելոյն փաստարանները ողջունեց.
Նախանձախնդիր անոնց յիշատակին, երդ-
մամբ որդւոց որդի փոխանցեց այդ իւր
սրտին անմոռաց անունները. իւր բոլոր
ցաւերուն, բոլոր ուրախութիւններուն մէջ
Նարեկացւոյ աղօթքներուն, Շնորհալոյ
երգերուն յատուկ տեղ մը վերագրեց.
Վստահ անոնց բերնով եւ անոնց զօրու-
թեամբ վանելու դեներու լեզունները, փա-
րատելու հիւանդութիւնները եւ իջեցնելու
երկնքէն՝ հրեշտակաց բանակները, աս-
տուածային շնորհներով զեղուն:

Ժողովրդականացած Հայ վանականու-
թեան այս երկու հրաշակերտները՝ հոգե-
կան մի եւ նոյն ձիրքերով օժտուած կը
ներկայանան մեզի, այս տարբերութեամբ
սակայն, որ ժամանակով կրտսերը՝ ան-
դրանկին յարգանաց պարտք մը հատուցած
է: Շնորհալին զարմացմամբ տեսած կը

1. Տես Բազմավեպ 1914 թ. 468.